

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmae Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De modestia. Cap. VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

est, quod oppositū clemētia, scilicet crudelitas, hostes multipli-
 cat. Sen. in li. de clemētia: Voluntas oportet ante saviendi, quā
 causa deficiat. Alioquin quē ad modū præcisæ arbores plurimis
 ramis repullulāt, & multa satorū genera vt dēsiora surgāt reci-
 duntur: ita regia crudelitas auget inimicorū numerū tollendo:
 parentes enim liberiq; eorū qui interfecti sunt, & propinqui &
 amici in locū singulorū succedūt. ¶ Octauū est quod crudelitas
 audaciam maleficiēdi dat. Sen. Temperatus timor cohibet ani-
 mos: assiduus vero & acer & extrema admonens, in audaciā ia-
 cētēs excitat, & omnia experiri suadet. Acerrima virtus est quā
 vltima necessitas extendit. Idē: Videbis sæpe cōmitti, quia sæpe
 vindicatur. Idē: Sūma prudētia, summi viri & rerū naturæ peri-
 tissimi maluerunt velur incredibile scelus & vltra audaciā po-
 tētē præterire, quā dum vindicāt ostendere fieri posse. ¶ No-
 nū est, quod clementia principi securitatē dat. Sen. Errat si quis
 existimat ibi tutum esse regē, vbi à rege nihil tutum est. Securi-
 tas securitate mutua pascenda est. Non est opus latera mōtium
 calcandere, multiplicibus se muris turribusq; sepire, saluū regē
 clementia in aperto præstabit, vnū est inexpugnabile munimē-
 tum, amor ciuium. Prou. 11. Clementia præparabit vitam, & se-
 cūto malorum mortem. ¶ Decimum est, quod clementia re-
 gem roborat. Prouer. 20. Misericordia & veritas custodiunt
 regem, & roboratur clementia thronus eius. ¶ Undecimum est,
 quod bonitatem & principis & populi consummat. Prouer. 16.
 Clementia regis quasi imber serotinus. Sicut imper tempora-
 neus est ad germinationem: sic serotinus est ad maturationem.
 Temporaneus inchoat quod serotinus consummat. Sic clemen-
 tia regis beneficia est his qui malè se habent quod est consum-
 matæ bonitatis, & facit vt populus vitam suam bene consum-
 met. Multi enim bene finiunt vitā suā, qui malè finiissent, ni-
 si clementer cum eis actum fuisset. ¶ Duodecimū est, quod cle-
 mentia facit vt princeps temporalis in futuro iudicē vniuersa-
 lem clementem inueniat, secundū illud Luca 6. In qua mensura
 mensi fueritis, remetietur vobis. Ad illud potest referri illud
 Prouerb. 11. prius positum: Clementia præparabit vitam.

De modestia.

CAP. VII.

Vilius in primo Rhetoric. Modestiā sic depingit: Modestia
 est, per quā pudor honestatis purā & stabile cōparat autho-
 ritatē. Et innuitur in hac descriptione causa & effectus mode-
 stia. Pudor enim qui est timor turpitudinis vel fuga rei inde-
 cētis, declinādo indecētiā in exterioribus efficit ordinationem

extcr

exteriorē que modesta est: & sic cōparatur authoritas seu
 uitas pura nō habēs admisionem sui cōtrarij, scilicet uolūtatē
 & stabilitatis: nō enim est momentanea, sed pmanēs. Et motus
 q̄ ordinatio interior, quæ est cū ratio præest & appetit⁹ ob
 rat, causa est exterioris ordinationis: inordinatio uero interior
 quæ est cū appetit⁹ nō subest, rationi, causa est exterioris in
 ordinationis. Vnde quū animus est iratus, aut metu cōmōtus
 nimis voluptatē appetēs, exteriora mutātur, cor accensum
 multis ire palpitāt, corp⁹ tremit, lingua præpeditur, facies
 secit. Vnde uerū est illud Poëtē: Deprendas animi tormenta
 rentis in agro Corpore, deprendas si gaudia sumit utriūque
 de habitu facies. Ordinatio uel inordinatio exterior signat
 interioris. Eccl. 19. Amictus corporis, & risus dētū, & ingre
 hominis enūtiāt de eo. Grē. in Pastoralib. Intus est cultod
 cōposita seruat exterius mēbra. Qui ergo statū mētis per
 foris in inconstantiā motionis suū, atque exteriori mobili
 indicat, q̄ nulla interiori radice subsistat. Notādū quōd mod
 quo modestia dicitur, est tenerē decorē. Ex est decor iste
 ctu aspectus hominū. Ad cognoscēdum uero aliquid de cor
 nō, attendendū est an sit naturę cōsentaneū, & an sit perso
 gnū quæ hoc agit, uel cū qua agit. Attendendū est etiā ad
 gruentiā tēporis uel loci. Decorū est in homine, quod est
 sentaneū naturę excellenti hominis, & est indecens in homi
 aliquid quod nō esset indecēs in bruto. Itē aliquid est indec
 in persona prælati, quod non esset indecens in persona p
 Aliquid etiā indecēs est, quia deest cōgruentia tēporis, sicut
 illud Eccl. 20. Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim
 eit eā in tēpore suo. Et ponit exēplum Tullius de duobus
 legis seu coniudicibus, scilicet Pericle & Sophocle, corā
 sedētib⁹ pro tribunali quū trāsiret quidā iuuenis pulcher
 xit Sophocles socio suo, O puerū pulchrū. Cui Pericles: Præ
 decet habere nō solū manus, sed & oculos cōtinētes. Si Sop
 eles uerbū prædictū in Athletarū probatione dixisset, iusta
 hensione caruisset. Tullius: Vitiosum est derisorie delicatū
 ferre sermonē. Ratione etiā loci aliquid indecens est: ut in
 cro loco sit aliquid indecēter quod alibi fieret decēter. Not
 notādum quōd modestia indecentiam cauēt in uerbo, in
 motu corporis, in mēbrorū situ, in habitu uel cultu in occu
 rione uel actu. De indecentia in uerbo, risu, & motu, tangit
 in libr. de quatuor Virtutibus, dicens: A uerbis turpibus ab
 neto: quia licentia eorum imprudentiam nutrit. Sermones

les mag
 obsecun
 sine det
 nius est
 ctus. Od
 malign
 iocos ex
 ralis, sed
 sine uilit
 tumulu
 tū curio
 bratione
 errori fa
 requiren
 g a exec
 us ipse, s
 asperans.
 nimia ec
 morus ob
 ris uel sit
 cēuare s
 bus ocul
 suis com
 filiarum
 Prou. 6. d
 gito loqu
 primū de
 aduersus
 bēdus est
 tur munc
 pati mod
 Senec. No
 lieres ora
 nantes se
 ad quid
 est corpo
 sed studi
 tepugnā
 dum est
 uel corpo
 bent eni

les magis quam facetos & affabiles ama, rectos potius quam obsecundantes: miscbis interdum seriis iocos, sed temperatos & sine detrimento dignationis & verecundie. Nam reprehensibilis risus est, si immoderatus, si pueriliter effusus, si muliebriter factus. Odibilem hominem facit risus, aut superbus & elatus aut malignus & furtiuus, aut alienis malis euocatus. Si ergo tempus iocos exigit, hos cum dignitate sapientie gere: non erit tibi stertilis, sed grata urbanitas. Urbanitas tua sine dente sit, ioci tui sine vilitate, risus sine cachinno, vox sine clamore, incessus sine tumultu, quies tibi non desidia erit. Idem in eodem: Non sis alioquin curiosus scrutator, neque acerbus reprehensor, sed sine exprobratione corrector, ita ut admonitione hilaritate praeuenias, & errori facile veniam dato, nec extollas quenquam, nec deiicias: requirenti facile responde, contendenti facile cede, nec in iurgia execrationesque discedas. Idem in eodem: Rari sermonis sis ipse, sed loquentium patiens: seuerus ac serius, sed hilari non asperans. Circa motum corporis cauenda est nimia tarditas & nimia celeritas. Senec. Si continens es, & animi tui & corporis motus obsecrua, ne indecori sint. De indecentia in motu corporis vel situ membrorum, tangitur Esaiæ 3. Pro eo, inquit, quod deuatae sunt filiae Sion, & ambulauerunt collo extento, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, & ambulabant, & pedibus suis composito gradu incedebant, decaluaabit Deus verticem filiarum Sion. Ezech. 24. Lateribus & humeris impingebatis. Prou. 6. dicitur de homine apostata: Annuit oculis, terit pede, digito loquitur. Et in eodem dicitur: Sex sunt quae odit Deus, & septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes. Iob 15. Currit aduersus Deum erecto collo. In habitu vel cultu iste modus habendus est, ut vitetur agrestis & inhumana negligentia, & habeatur munditia, non tamen nisi exquisita. Hier. Ornatus & sordes pari modo fugienda: quia alterum delicias: alterum gloriam redoler. Senec. Non splendeat toga, nec sordeat. 1. ad Tim. 2. Volo mulieres orare in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate ornantes se. In occupatione vero attendendum est ad naturam: ad quid scilicet aliquis a natura sit dispositus. Qui enim debilis est corpore, & ingeniosus, & viuacis memoriae, non militiam, sed studium literarum sectari debet. Fatuum enim est naturam repugnare, & illud sequi quod non possit assequi. Attendendum est etiam ad aetatem. Aetas enim adolescentiae labore animi vel corporis est exercenda, & authoritati senum subiicenda. Debent enim adolescentes senes vereri, consilio eorum regi, &

exemp

exemplo informari. Senibus verò labores corporis videtur esse minuendi. Animus verò his exercendus est, consilio debent alii iuuare, & exempla imitatione digna eis ministrare. Priuata personæ est pari iure cum ciuibus viuere: prælati verò est æstimare se gerere personam ciuitatis. retinere decus, seruare leges.

De partibus Temperantia prout ipsa est virtus regens animam circa delectationes sensuum, & de ordine dicendorum de eis. CAP. VIII.

DICTO de partibus temperantiæ secundum Tullium, dicitur dum est de partibus temperantiæ prout temperantia virtus est regens animam circa delectationes sensuum. Notandum ergo quòd illæ partes temperantiæ quæ regunt animam circa delectationes quæ sunt secundum gustum & tactum, satis sunt notæ & nominatæ, quæ sunt sobrietas & continentia. Illæ autem partes quæ pertinet ad delectationes quæ sunt secundum visum & auditum & olfactum non sunt ita notæ nec habent specia nomina. Et potest esse in causa utilitas dictarum virtutum: quia de sensibus, scilicet gustus & tactus pertinent ad esse: tres alij pertinent ad bene esse. Mediante gustu assumitur quod per vim nutritiuam corpori vnitur: & sic cõseruatur esse indiuidui. Vnde tactus est ad cõseruandum esse indiuidui. Mediante verò tactu vim generatiuam transfunditur quod erat in vno corpore in aliud corpus: & sic fit multiplicatio indiuiduorum, & saluatur species in multis indiuiduis, quod non posset saluari in vno indiuiduo si corruptibile. Itæ tactus & gustus sunt principales sensus, alij verò tres sunt ordinati ad illos. Visu enim & auditu & olfactu nutrimentum à longe agnoscitur, quod gustu de prope agnoscitur. Vnde dicitur in lib. de natura animalium, quòd autem visus acutus est, quoniam indiget vt cibum suum videat à motu. Visu etiã, auditu, & olfactu agnoscitur de longe delictiuum corporis, vel delectabile secundum tactum quod de prope tactu decernitur. Prius vidit mulier quòd bonum lignum ad vescendum, quàm de illo gustaret. Gen. 4. & prius vidit Dauid mulierem lauantem se ex aduerso, quàm adulterium eam committeret. 2. Reg. 11. Item sicut dicitur in lib. de natura animalium, sensus tactus in homine subtilis est plus quam alij sensus, & post ipsum gustus. Ceteri sensus in homine hebetiores, quam in aliis animalibus. Idẽ dicitur in codẽ libro quòd sensus visus in omnibus animalibus est supra auditum sub his olfactus. Tactus & gustus operantur secundum propequitatem obiecti, alij, secundum distantiam. Vnde delectationes quæ sunt secundum tactum & gustum, maiores sunt, quam